

УЧАСНИКИ ГОСПОДАРЬСЬКОГО ПРОЦЕСУ, ЯКІ ЗВЕРТАЮТЬСЯ З ПОЗОВАМИ В ІНТЕРЕСАХ ІНШИХ ОСІБ

Щербина В. С.

ВСТУП

Інститут учасників судового процесу є одним з центральних в процесуальних галузях права, який, незважаючи на уніфікацію багатьох процесуальних норм Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та Цивільного процесуального кодексу України, має певні особливості, притаманні кожному з видів судочинства, врегульованих зазначеними кодексами.

Такі особливості має і визначення в Господарському процесуальному кодексі України¹ (далі – ГПК України) правового становища тих осіб, яким законом надано право звертатися з позовом до господарського суду в інтересах інших осіб.

Звернення цих учасників з позовом до господарського суду спрямоване на захист інтересів інших осіб, якими можуть бути держава та юридичні особи. Воно сприяє вирішенню завдання господарського судочинства – справедливому, неупередженому та своєчасному вирішенню судом спорів та розгляду інших справ з метою ефективного захисту законних інтересів юридичних осіб та держави.

Досить часто такі звернення спрямовані на захист інтересів органів місцевого самоврядування та підпорядкованих їм юридичних осіб, хоч право на такі звернення і не передбачено чинним законодавством.

Чинне законодавство містить відносно широкий перелік учасників господарського процесу, які звертаються до суду в інтересах інших осіб, проте процесуально-правовий статус цих учасників врегульований в законодавстві по різному – одних досить повно, інших – лише загальними формулюваннями, що зумовлює потребу як в поглибленому дослідженні процесуального статусу зазначених учасників, так і в його удосконаленні на законодавчому рівні.

1. Аналіз останніх досліджень проблеми процесуально-правового статусу учасників господарського процесу

Правове становище окремих учасників арбітражного (господарського) процесу в різні часи розглядалося в працях М.О. Абрамова, В.М. Дем'як, М.М. Малетича, І.Г. Побірченка, В.В. Резнікової та О.В. Россильної, Т.В. Степанової, В.С. Щербини та інших вітчизняних авторів.

Разом з тим, окремі проблеми, що стосуються законодавчого визначення кола суб'єктів та підстав звернення з позовом в інтересах інших осіб, існуючих

---

¹ Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>

прогалин та суперечностей в законодавстві, не були предметом глибокого дослідження, попри розширення кола цих суб'єктів завдяки оновленню господарського процесуального законодавства.

Виходячи з цього мета цього дослідження полягає у з'ясуванні юридичних підстав звернення органів та осіб до суду в інтересах інших осіб та процесуального статусу цих учасників судового процесу, а також у виявленні прогалин, суперечностей та інших недоліків в законодавстві і формулюванні пропозицій, спрямованих на удосконалення інституту учасників господарського процесу, які звертаються з позовами в інтересах інших осіб.

2. Розвиток законодавства щодо участі органів та осіб, які звертаються з позовом в інтересах інших осіб, в господарському процесі

Перш, ніж дослідити нинішнє процесуальне становище органів та осіб, які звертаються з позовом в інтересах інших осіб, вважаємо за доцільне розглянути історію їх участі в господарському (арбітражному) процесі та зміни, що відбувалися в законодавстві з часу прийняття Арбітражного процесуального кодексу України² (далі – АПК України) і до сьогодні.

Право державних та інших органів звертатися до арбітражного суду було передбачено ч. 2 ст. 1 АПК України в першій редакції. Разом з тим ст. 2 АПК України встановлювала, зокрема, що арбітражний суд порушує справи за позовними заявами державних та інших органів, що звернулися до арбітражного суду у випадках, передбачених законодавчими актами України, а також прокурорів, які звертаються до арбітражного суду в інтересах державних органів, державних підприємств та організацій.

Відповіді на питання про те, щодо яких «інших органів» йдеться в АПК України, цей кодекс не містив.

Не було єдності в цьому питанні і в наукових дослідженнях.

Так, залежно від виконуваних в судовому процесі функцій та мети вступу до господарського (на той час арбітражного) процесу в самостійну групу виділялися особи, які вступають в процес з метою захисту державних і суспільних інтересів (прокурор, державні та інші органи)³.

З урахуванням їхнього впливу на динаміку процесу, Т.В. Степанова виділила в окрему групу самостійних (ініціативних) учасників господарського процесу суддю, позивача, відповідача, третіх осіб з самостійними вимогами на предмет спору, їх представників та прокурора⁴. Пізніше вона здійснила поділ цих учасників на три групи, об'єднавши в одну групу осіб, які захищають інтереси інших осіб, і віднесла до цієї групи учасників господарського процесу

---

² Арбітражний процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. ст. 56.

³ Притика Д.М., Тітов М.І., Щербина В.С. та ін. Арбітражний процес: Навчальний посібник. Харків. Консум, Ч.ІІ. 1999. С. 63.

⁴ Степанова Т.В. Класифікація учасників господарського процесу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2015. № 15. Том 2. С. 64.

прокурора, громадські об'єднання, господарські об'єднання, органи державної влади та органи місцевого самоврядування⁵.

Таке формулювання авторкою поняття та переліку зазначених осіб, викликає, щонайменше, два заперечення.

Перше з них стосується функції цієї групи учасників господарського процесу, які *не захищають інтереси інших осіб, а звертаються з позовом про захист їхніх інтересів*, який здійснюється судом. Адже саме ефективний захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави є метою господарського судочинства.

Друге заперечення пов'язане з безпідставним віднесенням до кола самостійних (ініціативних, як їх іменує авторка), учасників позовного провадження громадських об'єднань та господарських об'єднань, оскільки ні одних, ні інших закон правом пред'являти позов в інтересах інших осіб не наділяв.

Додамо до цього, що ч. 1 ст. 2 ГПК України в редакції до 3 жовтня 2017 р. встановлювала, зокрема, що господарський суд порушує справи за позовними заявами державних та інших органів, які звертаються до господарського суду у випадках, передбачених законодавчими актами України; прокурорів, які звертаються до господарського суду в інтересах держави; Рахункової палати, яка звертається до господарського суду в інтересах держави в межах повноважень, що передбачені Конституцією та законами України.

Втім, ця стаття ГПК України не розкривала змісту поняття «інші органи».

3. Сучасний стан процесуально-правового статусу органів та осіб, які звертаються з позовом до господарського суду в інтересах інших осіб

Частина 3 ст. 4 ГПК України в редакції від 3 жовтня 2017 р. встановлює, що до господарського суду у справах віднесених законом до його юрисдикції, мають право звертатися також особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Проте переліку цих осіб, окрім вказівки на адміністратора за випуском облігацій, зазначена стаття не наводить.

Аналіз норм чинного ГПК України та інших законів дає підстави віднести до цих осіб: державні органи, органи місцевого самоврядування, адміністратора за випуском облігацій, юридичних та фізичних осіб, а також прокурора.

У зв'язку з цим, зазначимо, що термін «державні органи», вжитий, зокрема, в ч. 2 ст. 4 ГПК України, не узгоджується з конституційним терміном «органи державної влади», тому термінологію ГПК України слід привести у відповідність до ч. 2 ст. 19 Конституції України.

Безумовно, серед державних органів, передусім слід назвати Кабінет Міністрів України, який є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Відповідно до ч. 1 ст. 37 Закону України «Про Кабінет Міністрів України»⁶

---

⁵ Степанова Т. В. Теоретико-правові засади процесуального статусу учасників позовного провадження у господарському судочинстві. Автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.04. К. 2018. С. 12.

⁶ Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed20171215#Text>

Кабінет Міністрів України може бути позивачем та відповідачем у судах, зокрема звертатися до суду, якщо це необхідно для здійснення його повноважень у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України.

Подібна норма закріплена і в ч. 1 ст. 28 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»⁷, згідно з якою міністерства, інші центральні органи виконавчої влади та їх територіальні органи звертаються до суду, якщо це необхідно для здійснення їхніх повноважень у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України, а також в ч. 3 ст. 9 Закону України «Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим»⁸ : «Верховна Рада Автономної Республіки Крим має право звертатися до суду, якщо це необхідно для здійснення її повноважень у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України».

Видасться, що у всіх цих випадках, оскільки йдеться про здійснення їхніх повноважень, державні органи звертаються до суду з позовами в інтересах держави, оскільки реалізуючи ці повноваження, державні органи тим самим виконують покладені на них державою функції.

У разі якщо орган місцевого самоврядування звертається до суду, якщо це необхідно для реалізації його повноважень і забезпечення виконання функцій місцевого самоврядування (ст.18¹ Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»⁹, він, таким чином, звертається в інтересах відповідної територіальної громади.

Натомість, у разі звернення з позовом про захист належних їм прав чи охоронюваних законом інтересів зазначені органи реалізують свою процесуальну дієздатність як юридичні особи-учасники цивільних чи господарських правовідносин

Досить широкий перелік підстав звернення до суду встановлений підпунктами 33, 34, 68, 70 та 71 Положенням про **Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку**¹⁰. При цьому одні позови можна кваліфікувати як такі, що подаються в інтересах держави – щодо усунення емітентом іпотечних сертифікатів і професійними учасниками фондового ринку порушень законодавства (пп. 33), у зв'язку з порушенням законодавства України про цінні папери (пп. 68), про примусове стягнення штрафів, накладених уповноваженою особою НКЦПФР (пп. 70), про ліквідацію акціонерного товариства (пп. 71), інші – в інтересах інших осіб – щодо захисту власників іпотечних сертифікатів, у тому числі щодо відшкодування завданих збитків (пп. 70).

Звернення органів та осіб з позовом до суду в інтересах інших осіб передбачені також в інших законах, які встановлюють певні процесуальні

---

⁷ Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

⁸ Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10.02.1998 № 90/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90/98-вр#Text>

⁹ Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>

¹⁰ Положення про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку. Затверджено Указом Президента України від 23.11.2011 № 1063/2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011?find=1&text=cyду#w1_8

особливості як підстав звернення з позовом, так і процесуально-правового статусу органів та осіб, які звертаються до суду.

Такими особливостями характеризується, зокрема, правове становище органів **Антимонопольного комітету України**.

Якщо врахувати, що згідно з ч. 1 ст. 6 Закону про Антимонопольний комітет України¹¹ (далі – Закон про АМК) Антимонопольний комітет України (далі – АМК) утворюється у складі Голови та восьми державних уповноважених, то постає питання: яким чином може бути реалізоване передбачене п. 15 ч. 1 ст. 7 Закону про АМКУ право АМК звертатися до суду з позовами у зв'язку із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції?

Зі змісту інших норм Закону про АМК доходить висновку, що ці дії АМК може вчиняти шляхом реалізації аналогічних прав Державного уповноваженого АМК (п. 18 ч. 1 ст. 16 Закону про АМКУ) та Голови територіального відділення АМК (п. 16. ч. 1 ст. 17 Закону про АМКУ).

Разом з тим, як встановлено абз. 1 ст. 25 Закону про АМКУ, АМК та його територіальні відділення АМК подають позови до суду з метою захисту інтересів держави, споживачів та суб'єктів господарювання у зв'язку з порушенням законодавства про захист економічної конкуренції органами влади, юридичними чи фізичними особами.

Оскільки в цій нормі не згадується Державний уповноважений АМК, це свідчить, на наш погляд, про її неузгодженість з положеннями п. 18 ч. 1 ст. 16 Закону про АМК.

Виходячи з викладеного, пропонуємо, *по-перше*, п. 15 ч. 1 ст. 7 Закону про АМК після слів «звертатися до суду» доповнити словами «в порядку та з підстав, визначених цим Законом», *по-друге*, в абз. 1 ст. 25 Закону про АМК слова «Антимонопольний комітет України» замінити словами «Державний уповноважений Антимонопольного комітету України».

Можна навести й інші приклади ототожнення в законодавстві державних органів з їхніми посадовими особами.

Наприклад, згідно з пунктом 14 ч. 1 ст. 91 Лісового кодексу України¹² *посадові особи органів лісової охорони мають право* подавати позови до суду про відшкодування втрат лісгосподарського виробництва, а також повернення самовільно або тимчасово зайнятих лісових ділянок, строк користування якими закінчився. До внесення змін до цієї статті Законом України «Про прокуратуру» в 2014 р. посадові особи мали право звертатися до органів прокуратури з клопотанням про подання позовів до суду з аналогічними вимогами.

Подібно до норми Лісового кодексу України право звертатися до суду (замість права звертатися до органів прокуратури з клопотаннями про подання позовів до суду) Законом України «Про прокуратуру» було передбачено і в абз. 9 ч. 1 ст. 10 Закону України «Про державний контроль за використанням та

---

¹¹ Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12?find=1&text=суду#w1_4

¹² Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>

охороною земель»¹³, який встановлює, що *державні інспектори у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель* мають право звертатися до суду з позовом щодо відшкодування втрат лісгосподарського виробництва, а також повернення самовільно чи тимчасово зайнятих земельних ділянок, строк користування якими закінчився.

Наведені формулювання, на наш погляд, не дають підстави для висновку про те, чи встановлене цими актами право звертатися до суду належить посадовим особам чи органам, у зв'язку з чим виникає неузгодженість між наведеними нормами і положеннями ГПК України, який не передбачає права зазначених посадових осіб звертатися з позовами до господарського суду.

Можливим шляхом усунення цих неузгодженостей могло б стати закріплення в зазначених законах норм про те, що позови, подані цими посадовими особами в межах наданих ними повноважень, вважаються позовами, поданими відповідними органами. Подібний підхід (щоправда, навпаки) застосований в Законі України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»¹⁴, в п. 1 ч. 3 ст. 16 якого зазначено, що позови, подані проти працівників Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд), у тому числі звільнених, та членів адміністративної ради Фонду, у тому числі звільнених, якщо позови пов'язані з виконанням ними їхніх повноважень у Фонді, вважаються позовами, поданими проти Фонду.

Досить широкі права на звернення до суду в інтересах інших осіб надані **Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг** (далі – НКРЕКП). Пункт 1 ч. 2 ст. 6 Закону України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг»¹⁵ встановлює, що НКРЕКП для забезпечення виконання покладених на неї завдань і функцій має право звертатися до суду з метою захисту інтересів держави, споживачів, суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках з підстав, передбачених законодавством, а також в інших випадках, якщо це необхідно для здійснення її повноважень і забезпечення виконання покладених на неї законом завдань.

Враховуючи відносно широке коло осіб, в інтересах яких НКРЕКП звертається до суду, видається доцільним в Законі України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» чітко визначити підстави, за наявності яких НКРЕКП має право звертатися до суду, а також зазначити щодо інших (крім держави) осіб метою звернення НКРЕКП до суду захист їхніх прав.

Крім НКРЕКП, як державного регулятора, в різних сферах економіки України діють також інші державні регулятори – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку (НКЕК),

---

¹³ Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19.06.2003 № 963-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>

¹⁴ Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#n205>

¹⁵ Про державне регулювання у сфері комунальних послуг : Закон України від 09.07.2010 № 2479-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-17#Text>

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), Національний банк України (НБУ), проте закони та підзаконні нормативно-правові акти, що визначають їх правове становище не надають їм права на звернення до суду в інтересах інших осіб, що, на наш погляд, є недоліком зазначеного законодавства.

Специфічним процесуальним становищем характеризується **Рахункова палата**.

Вперше право Рахункової палати звертатися з позовом до арбітражного суду було передбачено Законом України від 18.01.2001 р. № 2249-III «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України»¹⁶, яким частину першу статті 2 АПК України було доповнено абзацом п'ятим такого змісту: «Рахункової палати, яка звертається до Вищого арбітражного суду в інтересах держави в межах повноважень, що передбачені Конституцією та законами України». Тим самим, Рахунковій палаті було надано право звертатися з позовами в інтересах держави.

Разом з тим, право Рахункової палати звертатися до Вищого арбітражного суду чи до іншого суду в інтересах держави навіть після внесення зазначених змін до АПК України серед повноважень Рахункової палати, визначених ст. 7 Закону України «Про Рахункову палату» в першій редакції¹⁷, не значилося. Слід також зазначити, що в той час Рахункова палата іменувалася постійно діючим вищим органом державного фінансово-економічного контролю, проте не визнавалася державним органом.

Частина 3 ст. 1 чинного Закону України «Про Рахункову палату»¹⁸ визначає Рахункову палату як вищий державний колегіальний орган фінансового контролю (аудиту). Проте, згідно з п.10 ч. 1 ст. 7 цього Закону вона звертається до суду у разі порушення об'єктами контролю повноважень членів Рахункової палати та посадових осіб апарату Рахункової палати, зокрема щодо усунення перешкод у реалізації таких повноважень.

Видається, що такі звернення Рахункової палати можна розцінювати як звернення з позовом в інтересах інших осіб, проте, навряд, чи їх можна кваліфікувати як позови в інтересах держави.

Між тим, Рахункова палата є повноправним членом Міжнародної організації вищих органів аудиту INTOSAI з 1998 року і згідно із Законом України «Про Рахункову палату» застосовує у своїй діяльності основні принципи діяльності цієї організації та Систему професійних документів INTOSAI (IFPP) в частині, що не суперечить Конституції та законам України. (ч. 7 ст. 3 Закону).

Оскільки ст. 124 Конституції України встановлює, що правосуддя в Україні здійснюють виключно суди і делегування функцій судів, а також привласнення

---

¹⁶ Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України : Закон України від 18.01.2001 № 2249-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2249-14/ed20010224#Text>

¹⁷ Про Рахункову палату : Закон України від 11.07.1996 № 315/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/315/96-vp/ed20150702#Text>

¹⁸ Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19/ed20250101#Text>

цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються, застосування INTOSAI-P 50 «Принципи юрисдикційної діяльності BOA»¹⁹, які передбачають, що вищі органи аудиту (BOA) з юрисдикційними функціями мають можливість безпосередньо притягати до відповідальності розпорядників державних коштів, якщо результати аудиту вказують на певні порушення або коли їх про такі порушення повідомляє третя сторона, шляхом ухвалення Рахунковою палатою судових рішень виключається.

З урахуванням цього з метою відшкодування збитків, завданих об'єктами контролю Рахункової палати, її доцільно наділити правом звертатися з позовом до господарського суду в інтересах держави чи територіальної громади з відповідними позовами.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів»²⁰ ст. 4 ГПК України було доповнено новою частиною (ч. 4), яка встановила, що адміністратор за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій відповідно до положень Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», має право звертатися до господарського суду згідно з встановленою юрисдикцією господарських судів за захистом порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів власників облігацій.

Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 2 Закону України Про ринки капіталу та організовані товарні ринки²¹ (далі – Закон про ринки капіталу) адміністратор за випуском облігацій (далі – адміністратор) – юридична особа, яка діє від свого імені та в інтересах власників випуску відсоткових чи дисконтних корпоративних облігацій, облігацій внутрішніх місцевих позик, облігацій міжнародних фінансових організацій або іпотечних облігацій відповідно до законодавства, договору про призначення адміністратора, проспекту цінних паперів (рішення про емісію цінних паперів) та рішень зборів власників облігацій.

Як встановлено п. 2, 3 ч. 3 ст. 118 Закону про ринки капіталу, для виконання своїх обов'язків адміністратор має право, зокрема, від свого імені та виключно в інтересах власників облігацій звертатися до суду та представляти в суді інтереси власників облігацій у випадках, передбачених цим Законом (п. 2), а також від свого імені та виключно в інтересах власників облігацій брати участь у провадженнях у справах про банкрутство емітента та осіб, які надають забезпечення за облігаціями, у випадках, передбачених цим Законом (п. 3).

Так, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 120 Закону про ринки капіталу для захисту прав та інтересів власників облігацій з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом, адміністратор має право від свого імені й виключно в інтересах власників облігацій виступати стороною у спорах про захист прав

---

¹⁹ INTOSAI-P-50.pdf. URL: <https://rp.gov.ua/upload-files/About/Standards/INTOSAI-P-50.pdf>

²⁰ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів : Закон України від 19.06.2020 № 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#n2>

²¹ Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV (в редакції Закону від 19.06.2020 № 738-IX). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15?find=1&text=адміністратор#w1_12

та інтересів власників облігацій або третьою особою в інших спорах, вирішення яких може вплинути на права та обов'язки власників облігацій, зокрема, в порядку господарського судочинства.

У разі отримання заяви власників облігацій про пред'явлення вимоги про дострокове погашення облігацій у порядку, передбаченому Законом про ринки капіталу, адміністратор виключно в інтересах власників облігацій подає від свого імені позови та виступає від свого імені учасником у справах про захист прав та інтересів власників облігацій, зокрема, в порядку господарського судочинства (п. 1 ч. 1 ст. 121 Закону про ринки капіталу).

При цьому відмовитися від позову, зменшити розмір позовних вимог, змінити предмет позову, укласти мирову угоду, відмовитися від апеляційної або касаційної скарги у спорі про захист прав та інтересів власників облігацій адміністратор має право лише за умови надання згоди зборами власників облігацій у порядку, передбаченому Законом про ринки капіталу, або згоди всіх власників облігацій (п. 2 ч. 1 ст. 121 Закону про ринки капіталу).

Зазначені обмеження процесуальних прав адміністратора на дають підстав вважати його стороною в таких справах, хоч згідно з законом він і подає від свого імені позови виступає від свого імені учасником у справах про захист прав та інтересів власників облігацій.

Звернувшись до положень ст. 41 ГПК України, яка визначає склад учасників справи, і проаналізувавши зміст ч. 1 ч. 3 цієї статті, доходимо висновку щодо їхньої певної неузгодженості, а саме: ч. 1 статті встановлює, що учасниками справи є сторони та треті особи, а ч. 3 передбачає, що у справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Таким чином, ця загальна норма по суті розмежовує сторони і органи та особи, не зазначаючи на процесуальний статус останніх як учасників справи.

З урахуванням викладеного вважаємо за доцільне удосконалити норми щодо участі адміністратора за випуском облігацій в господарському процесі, вміщені в Законі про ринки капіталу і в ГПК України, визнавши адміністратора законним представником власників облігацій.

Слід підкреслити, що відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Особливе процесуальне становище в господарському процесі посідає **прокурор**.

Стаття 121 Конституції України (в першій редакції) покладала на прокуратуру України представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом.

Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII²² розділ VII «Прокуратура» з Конституції України було виключено, а натомість включено ст. 131⁻¹, яка встановила, що прокуратура,

---

²² Про внесення змін до Конституції України : Закон України від 2.06.2016 № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19/ed20160930#n161>

здійснює, зокрема, представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Чинний Закон України «Про прокуратуру»²³ (далі – Закон про прокуратуру) містить норму, зміст якої відрізняється від наведеного положення Конституції України.

Так, п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону про прокуратуру встановлює, що на прокуратуру покладатися, зокрема, функція представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом та Главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України, а в статтях 23 та 24 Закону про прокуратуру йдеться, в тому числі, про представництво прокурором інтересів громадянина в суді та про особливості здійснення його окремих форм.

Водночас Глава 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України²⁴ (далі – ЦПК України) не містить норм, які б передбачали здійснення представництва громадянина в суді прокурором. В ч. 1 ст. 290 ЦПК України йдеться лише про представництво інтересів держави. Відсутні норми щодо здійснення представництва громадянина в суді прокурором і в інших статтях ЦПК України.

Таким чином, встановлення в Законі про прокуратуру такої функції прокуратури як представництво інтересів громадянина в суді, не відповідає ні п. 3 ч. 1 ст. 131-1 Конституції України²⁵, ні ч. 3 ст. 2 Закону про прокуратуру, згідно з якою на прокуратуру не можуть покладатися функції, не передбачені Конституцією України. З урахуванням цього положення, що стосуються представництва прокурором у суді інтересів громадянина, мають бути виключені із Закону про прокуратуру.

Натомість, в цьому Законі доцільно було б зробити посилання на статті 53, 55 ГПК України, 53, 54 Кодексу адміністративного судочинства України²⁶ та 56, 57 ЦПК України, норми яких уніфіковано визначають мету та форми участі прокурора в судовому процесі, а також його процесуальне становище.

Підстави участі прокурора в судовому процесі в ГПК України визначено бланкетною нормою за допомогою формулювання «у визначених законом випадках...». Частина 3 ст. 23 Закону про прокуратуру встановлює, що прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

Наведене формулювання ч. 3 ст. 23 Закону про прокуратуру відрізняється від раніше сформульованого в Рішенні Конституційного Суду України від

---

²³ Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

²⁴ Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

²⁵ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

²⁶ Кодекс адміністративного судочинства : Закон України від 6.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

8 квітня 1999 р. № 3-рп/99 у справі за конституційним поданням Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 2 Арбітражного процесуального кодексу України²⁷. Як зазначається в резолютивній частині цього рішення, «прокурори та їх заступники вправі звертатись до господарського суду з позовними заявами виключно в інтересах держави в особі органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, яким законом надано повноваження органів виконавчої влади».

З одного боку, норма ч. 3 ст. 23 Закону про прокуратуру чітко сформулювала підстави здійснення прокурором представництва в суді, а також розширила коло «інших осіб» уповноважених на виконання функцій держави за рахунок «іншого суб'єкта владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження», і передбачила можливість представництва навіть у разі відсутності такого органу, а з іншого – безпідставно розширила розуміння органу місцевого самоврядування, який не здійснює, або неналежним чином здійснює захист інтересів держави. Саме такого висновку можна дійти, виходячи з граматичного тлумачення ч. 3 ст. 23 Закону про прокуратуру, в якій «відповідні повноваження» стосуються «іншого суб'єкта владних повноважень».

Відтак, конструкція «органи місцевого самоврядування, яким законом надано повноваження органів виконавчої влади», застосована Конституційним Судом України у зазначеному Рішенні, є більш вдалою, оскільки, по-перше, відповідає ч. 3 ст. 143 Конституції України, згідно з якою органам місцевого самоврядування можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади [очевидно, що йдеться про повноваження органів державної виконавчої влади, оскільки згідно з ч. 3 ст. 143 Конституції України держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету у встановленому законом порядку окремих загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності. – авт]; по-друге, звужує повноваження органів місцевого самоврядування лише наданими повноваженнями органів виконавчої влади.

Видається, що таке розуміння органів місцевого самоврядування, в особі яких прокурор подає позов в інтересах держави, будучи закріпленим в Законі про прокуратуру, до певної міри зменшить кількість позовів, поданих прокурорами і приведе до частішого застосування наслідків, передбачених п. 4 ч. 5 ст. 174 ГПК України, – повернення позовної заяви у разі відсутності підстав для звернення прокурора до суду в інтересах держави.

Порівняльно-правовий аналіз норм ч. 6 ст. 23 Закону про прокуратуру і ч. 3 ст. 53 ГПК України свідчить про неузгодженість окремих положень зазначених

---

²⁷ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 2 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді) від 8 квітня 1999 р. № 3-рп/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-99#Text>

нормативно-правових актів. Зокрема, ч. 3 ГПК України встановлює, що прокурор може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, тоді як п. 2 ч. 6 ст. 23 Закону про прокуратуру надає таке право прокурору на будь-якому етапі судового провадження, що робить участь прокурора в судовому процесі малоєфективною, а то і неефективною.

Надаючи право прокурору подавати апеляційну та касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, ч. 3 ст. 53 ГПК України не поширює його на справи, порушені за позовом іншої особи, так, як це передбачено п. 3 ч. 6 ст. 23 Закону про прокуратуру.

Звужене процесуальним законодавством і право прокурора брати участь у розгляді справи (п. 4 ч. 6 ст. 23 Закону про прокуратуру), яке стосується лише справ, порушених за його позовами. При цьому чіткої різниці між участю у розгляді справ і правом вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, ч. 3 ст. 53 ГПК України не проводить.

Загалом вважаємо, що: 1) не можна вважати обґрунтованим визначення процесуального статусу (зокрема, процесуальних прав та обов'язків) прокурора в Законі про прокуратуру – нормативно-правовому акті матеріального права, тим більше за наявності наведених та інших розбіжностей між цим законом та процесуальними кодексами. Тому норми процесуально-правового характеру мають бути виключені із зазначеного Закону; 2) норми щодо процесуального становища прокурора в судовому (адміністративному, господарському та цивільному) процесі потребують подальшого вдосконалення, зокрема, щодо визначення мети участі прокурора у справі, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, а також щодо окреслення кола процесуальних прав та обов'язків прокурора у випадках, коли він не набуває статусу позивача.

Вважаємо, що пред'явлення позову прокурором не повинно бути засобом заповнення прогалини в законодавстві, спричинених недостатнім (неповним) визначенням повноважень державних органів, тому пред'явлення позову прокурором в інтересах держави можливе лише в разі, якщо відповідний державний орган наділений такими повноваженнями.

У зв'язку з цим не можна не відмітити позитивне значення Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Товариства з обмеженою відповідальністю «Рейнір Бізнес Груп» щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів абзацу першого частини третьої, абзаців першого, другого, третього частини четвертої статті 23 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII (щодо представництва прокурором інтересів держави в суді), яким Конституційний Суд України визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), окремі приписи абзацу першого частини третьої статті 23 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII зі змінами в тім, що вони надають прокуророві можливість здійснювати представництво інтересів держави в суді у зв'язку з нездійсненням або неналежним здійсненням захисту цих інтересів органом державної влади, органом місцевого самоврядування чи іншим суб'єктом владних повноважень,

до компетенції якого віднесені відповідні повноваження (п. 2 Рішення), а також ухвалив, що окремі приписи абзацу першого частини третьої статті 23 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII зі змінами, визнані неконституційними, втрачають чинність із 1 січня 2027 року (п. 3 Рішення)²⁸.

Враховуючи поширену практику звернення прокурорів з позовами «в інтересах держави» в особи органів місцевого самоврядування (один з таких випадків наводиться у зазначеному вище Рішенні Конституційного Суду України), вважаємо за доцільне закріпити в законодавстві право прокурора на звернення до господарського суду в інтересах територіальної громади в особі органу місцевого самоврядування у разі невиконання чи неналежного виконання останнім своїх повноважень.

Крім того, допустимим видається право прокурора на звернення до господарського суду в інтересах держави в особі органу місцевого самоврядування у разі якщо предмет спору стосується делегованих повноважень, а сам спір відноситься до юрисдикції господарських судів.

Ще однією відносно новою категорією осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах юридичної особи у спорах про відшкодування збитків, завданих юридичній особі її посадовою особою, **стали власник (власники) учасник (учасники), акціонер (акціонери) юридичної особи**, якому (яким) сукупно належить 5 і більше відсотків статутного капіталу товариства (голосуючих акцій) або частка у власності юридичної особи якого (яких) сукупно становить 5 і більше відсотків.

В публікаціях, присвячених участі цих осіб в господарському процесі, приділялася увага таким проблемним аспектам, як вид відшкодування: що має відшкодуватися – збитки чи шкода²⁹, а також висловлювалася критика стосовно вжитого в ст. 54 та 129 ГПК України терміну «власник юридичної особи»³⁰, тому звернемо увагу на процесуальний статус цих осіб.

Як встановлено ч. 2 ст. 54 ГПК України, у разі відкриття провадження за таким позовом зазначена юридична особа набуває статусу позивача, але не вправі здійснювати свої процесуальні права та обов'язки без згоди власника

---

²⁸ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Товариства з обмеженою відповідальністю «Рейнір Бізнес Груп» щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів абзацу першого частини третьої, абзаців першого, другого, третього частини четвертої статті 23 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697–VII (шодо представництва прокурором інтересів держави в суді) від 3 грудня 2025 р. № 6-п(II)/2025. URL: https://docs.yandex.ru/docs/view?url=ya-browser%3A%2F%2F4DT1uXEPRrJRXIUFoewrulqgzZWwFOg9ZKwRKKTYOFuxAGLcNyPCJc45ab2i0lo_CHIBrSWo9rBb6tL4daH0qbPiS04KzEh_Or3m6ZgzUCNBupujuoMRQpxa3TkQ-gJtQjOKERUIZxmw5zYTX4CQ%3D%3D%3Fsign%3DVxDmlUBFU4td61pW91W97UKwhJt1OeHS548XH839r1%3D&name=6_r_2_2025.docx&nosw=1

²⁹ Щербина В.С., Боднар Т.В. Відповідальність посадових осіб за збитки, завдані юридичній особі: матеріально-правовий та процесуально-правовий аспекти. Право і суспільство. 2023. № 1. С. 125-127.

³⁰ Щербина О. Категорія «інтерес» в господарському процесуальному законодавстві. Четверті наукові читання пам'яті академіка В.К. Макутова (м. Київ-Одеса, 30 червня 2023 р.). Наук. ред. В.А. Устименко. Київ Одеса : ДУ «ІЕПД імені В.К. Макутова НАН України», 2023. С. 254-255.

(власників), учасника (учасників), акціонера (акціонерів), який (які) подав (подали) позов.

До закінчення підготовчого засідання у справі інший співвласник (співвласники), учасник (учасники), акціонер (акціонери) цієї юридичної особи має (мають) право приєднатися до поданого позову шляхом подання до суду відповідної заяви, після чого він (вони) набуває (набувають) таких самих процесуальних прав та обов'язків, як і власник (учасник, акціонер), який подав позов (ч. 3 ст. 54 ГПК України)

Видається, що особи, зазначені в ст. 54 ГПК України, як і в разі звернення з позовом прокурора (за відсутності органа, уповноваженого виконувати функції держави, чи відсутності у нього повноважень щодо звернення до суду), Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (у разі звернення до суду в інтересах банку чи кредиторів ліквідованого банку), а також адміністратора за випуском облігацій, набувають процесуального статусу квазі-позивача. Фактичним позивачем у такому разі є або держава, або юридична особа, або банк чи кредитори ліквідованого банку, або власники облігацій.

ВИСНОВКИ

Термін «державні органи», вжитий, зокрема, в ч. 2 ст. 4 ГПК України не узгоджується з конституційним терміном «органи державної влади», тому термінологію ГПК України слід привести у відповідність до ч. 2 ст. 19 Конституції України.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, реалізуючи надані їм повноваження, звертаються до суду з позовами в інтересах держави, чи відповідної територіальної громади. Натомість, у разі звернення з позовом про захист належних їм прав чи охоронюваних законом інтересів зазначені органи реалізують свою процесуальну дієздатність як юридичні особи-учасники цивільних чи господарських правовідносин.

Недоліком законодавства, що регулює правове становище державних регуляторів (крім НКРЕКП) у різних сферах економіки України (НКЕК, НКЦПФР, НБУ), є відсутність в ньому норм, які надавали б цим регуляторам право на звернення до суду в інтересах інших осіб.

З метою відшкодування збитків, завданих об'єктами контролю Рахункової палати, її доцільно наділити правом звертатися з позовом до господарського суду в інтересах держави чи територіальної громади з відповідними позовами.

Потребують також удосконалення норми щодо участі адміністратора за випуском облігацій в господарському процесі, вміщені в Законі про ринки капіталу і в ГПК України, шляхом визнання адміністратора законним представником власників облігацій.

Видається за доцільне кардинально переглянути норми щодо участі прокурора в господарському процесі, виходячи з такого:

1) не можна вважати обґрунтованим визначення процесуального статусу (зокрема, процесуальних прав та обов'язків) прокурора в Законі про прокуратуру – нормативно-правовому акті матеріального права, тим більше за наявності наведених та інших розбіжностей між цим законом та

процесуальними кодексами. Тому норми процесуально-правового характеру мають бути виключені із зазначеного Закону;

2) норми щодо процесуального становища прокурора в судовому (адміністративному, господарському та цивільному) процесі потребують подальшого вдосконалення, зокрема, щодо визначення мети участі прокурора у справі, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, а також щодо окреслення кола процесуальних прав та обов'язків прокурора у випадках, коли він не набуває статусу позивача;

3) пред'явлення позову прокурором не повинно бути засобом заповнення прогалини в законодавстві, спричинених недостатнім (неповним) визначенням повноважень державних органів, тому пред'явлення позову прокурором в інтересах держави можливе лише в разі, якщо відповідний державний орган наділений такими повноваженнями;

4) враховуючи поширену практику звернення прокурорів з позовами «в інтересах держави» в особі органів місцевого самоврядування, вважаємо за доцільне закріпити в законодавстві право прокурора на звернення до господарського суду в інтересах територіальної громади в особі органу місцевого самоврядування у разі невиконання чи неналежного виконання останнім своїх повноважень.

Оскільки в низці законів, що регулюють звернення органів та осіб до суду з позовами в інтересах інших осіб, має місце змішування понять «позивач» і «представник», вважаємо за доцільне у разі якщо представницькі функції в господарському процесі виконуються органами та іншими особами відповідно до їх повноважень, закріплених в законі, говорити про так зване «функціональне представництво».

Загалом проведене дослідження свідчить, на нашу думку, про недостатньо чітке закріплення в ГПК України правового статусу осіб, які звертаються з позовом до суду в інтересах інших осіб.

Анотація

На підставі аналізу положень нормативно-правових актів матеріального та процесуального законодавства України досліджуються проблеми звернення з позовами та процесуально-правового статусу органів і осіб, які звертаються до господарського суду з позовами в інтересах інших осіб.

Ззначається, що підставами звернення державних органів та органів місцевого самоврядування з позовами в інтересах держави чи органів місцевого самоврядування є реалізація зазначеними органами повноважень, надані їм Конституцією та Законами України. У разі звернення з позовом про захист належних їм прав чи охоронюваних законом інтересів зазначені органи реалізують свою процесуальну дієздатність як юридичні особи-учасники цивільних чи господарських правовідносин.

Розкривається зміст низки нормативно-правових актів, що регламентують право державних органів та в окремих випадках їх посадових осіб звертатися з позовами до суду в інтересах інших осіб, а також характеризуються особливості їх процесуально-правового статусу. Підкреслюється, що відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи

місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Обґрунтовано висновок про те, що особи, які звертаються з позовом в інтересах інших осіб (держави, юридичної особи, банку чи кредиторів ліквідованого банку, власників облігацій), набувають процесуального статусу квазі-позивача. Фактичним позивачем у такому разі є або держава, або юридична особа, або банк чи кредитори ліквідованого банку, або власники облігацій.

Особлива увага приділена характеристиці участі в господарському процесі прокурора, як працівника органів прокуратури, однією з функцій якої є представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Зроблено загальний висновок щодо недостатньо чіткого закріплення як в нормативно-правових актах матеріального законодавства, так і в Господарському процесуальному кодексі України процесуально-правового статусу осіб, які звертаються з позовом до суду в інтересах інших осіб, та запропоновано внести сформульовані зміни до зазначеного законодавства, спрямовані на удосконалення правового статусу учасників господарського процесу.

Ключові слова: учасники процесу, звернення з позовом, державні органи, органи місцевого самоврядування, інші особи, позов прокурора, процесуально-правовий статус.

Література

1. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
2. Степанова Т. В. Теоретико-правові засади процесуального статусу учасників позовного провадження у господарському судочинстві. Автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.04. К., 2018. 36 с.
3. Арбітражний процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. ст. 56.
4. Притика Д.М., Тітов М.І., Щербина В.С. та ін. Арбітражний процес: Навчальний посібник. Харків. Консум, Ч.ІІ. 1999. 416 с.
5. Степанова Т.В. Класифікація учасників господарського процесу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2015. № 15. Том 2. С. 62-64.
6. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed20171215#Text>
7. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>
8. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10.02.1998 № 90/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90/98-вр#Text>

9. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
10. Положення про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку. Затверджено Указом Президента України від 23.11.2011 № 1063/2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011?find=1&text=суду#w1_8
11. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12?find=1&text=суду#w1_4
12. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
13. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19.06.2003 № 963-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>
14. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#n205>
15. Про державне регулювання у сфері комунальних послуг : Закон України від 09.07.2010 № 2479-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-17#Text>
16. Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України : Закон України від 18.01.2001 № 2249-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2249-14/ed20010224#Text>
17. Про Рахункову палату : Закон України від 11.07.1996 № 315/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/315/96-вр/ed20150702#Text>
18. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19/ed20250101#Text>
19. INTOSAI-P-50.pdf. URL: <https://rp.gov.ua/upload-files/About/Standards/INTOSAI-P-50.pdf>
20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів : Закон України від 19.06.2020 № 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#n2>
21. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV (в редакції Закону від 19.06.2020 № 738-IX). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15?find=1&text=адміністратор#w1_12
22. Про внесення змін до Конституції України : Закон України від 2.06.2016 № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19/ed20160930#n161>
23. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
24. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
25. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
26. Кодекс адміністративного судочинства : Закон України від 6.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
27. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Вишого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури

України щодо офіційного тлумачення положень статті 2 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді) від 8 квітня 1999 р. № 3-рп/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-99#Text>

28. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Товариства з обмеженою відповідальністю «Рейнір Бізнес Груп» щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів абзацу першого частини третьої, абзаців першого, другого, третього частини четвертої статті 23 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII (щодо представництва прокурором інтересів держави в суді) від 3 грудня 2025 р. № 6-п(II)/2025. URL: https://docs.yandex.ru/docs/view?url=ya-browser%3A%2F%2F4DT1uXEPRrJRXIUfoewruIqgzZWwFOg9ZKwRKKTYOFuxAGLcNyPCJc45ab2I0lo_-CHIBrSWo9rBb6tL4daH0qbPiS04KzEh_Or3m6ZgzUCNBupujuoMRQpxa3TkQ-gJTqOjOKERUIZxnw5zYTX4CQ%3D%3D%3Fsign%3DVxDmIUBFU4td61pW91W97UKwhJt1OgHS548XH839r%3D&name=6_r_2_2025.docx&nosw=129.

29. Щербина В.С., Боднар Т.В. Відповідальність посадових осіб за збитки, завдані юридичній особі: матеріально-правовий та процесуально-правовий аспекти. *Право і суспільство*, 2023. № 1. С. 120-128.

30. Щербина О. Категорія «інтерес» в господарському процесуальному законодавстві. *Четверті наукові читання пам'яті академіка В.К. Мамутова* (м. Київ-Одеса, 30 червня 2023 р.). Наук. ред. В.А. Устименко. Київ Одеса : ДУ «ІЕПД імені В.К. Мамутова НАН України», 2023. С. 252-255.

Information about the author:

Shcherbyna Valentyn Stepanovych,

Academician of the National Academy of Legal
Sciences of Ukraine, Doctor of Law,

Professor, Honored Lawyer of Ukraine,

Professor of the Department of Economic Law and
Economic Justice of the Educational and Scientific

Institute of Law,

Taras Shevchenko National University of Kyiv
60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-4221-0965>